

A NEMZETKÖZI LEÁNYKERESKEDÉS.*

Midőn 1900. év december havában a londoni Vigilance Association buzgó titkárának *Cooté* Sándor úrnak Budapesten tartott előadása alkalmából nálunk is megindult a leánykereskedés elleni mozgalom s megalakult a magyar bizottság, egy pillanatig sem voltam kétségben az iránt, hogy e tények által csak a nemzetközi udvariasságnak teszünk eleget. Magyarországon a nem politikai háttérű társadalmi akcióknak nincs szerencsés talajuk és a társadalom életkérdései iránt oly csekély az érdeklődés, hogy szinte csak örülhetünk annak, ha a külföld e tekintetben viszonyaink felől tájékozatlan marad. A közjótékony - sig egész mezeje — a mennyiben az egyéni hiúság forrásai nem táplálják — kopár terület, a társadalom a pauperismus, a patronage, a gyermekvédelem, a munkásvédelem ügyével szemben fennálló magasztos feladatait, nemcsak hogy nem teljesíti, de nem is ismeri. A közművelődés és a közerkölcsiség terén felmerülő teendők — ha az állam és az egyházak nem gondolnak — parlagon hevernének s míg egyfelől a magyar imperializmusról — a greater Hungary-ról — szőjjük rózsás nemzeti álmainkat, a fényes színpompájú szappanbuborék belsejéből ijesztő sötétségű űr tátong felénk.

Nem hivatkozom a közkedveltségű angol és amerikai példákra, hisz az angolok mesével határos »charity organisation«-ja hosszú fejlődés eredménye, az amerikai Astorok és Carnegie-k 2—400 millió koronás könyvtári és közoktatási alapítványait mi koldusok még képzeletben sem érjük fel. Csak egy arczipirító tényre kívánok példakép utalni, hogy míg Magyarországon 20 rabsegélyző-egylet — mely évenként 21,600 korona állami

* Felolvasatott a leánykereskedés leküzdésére alakult magyar bizottság június 1-én tartott ülésében.

szubvenczióban részesül — összesen körülbelül 31,000 koronát áldoz e célra, addig Japánban 69 rabsegélyző-intézet működik, mely évenként körülbelül 400,000 koronát juttat — állami segély igénybevétele nélkül a patronage fontos feladatainak.

Így hát nem emelhetünk keserű önvádakat magunk ellen a miatt sem, hogy éppen e bizottság mindezideig nem ült össze, hisz úgy sem volt miről tanácskoznia és nem is lehetett, mert az állami és társadalmi erők összehatása, mely e kérdés előbbrevitelének első feltétele, nálunk teljesen ismeretlen fogalom.

Az igazat megvallva talán kissé szégyenletesnek kell találnunk azt a tényt, hogy mi a leánykereskedés botrányos üzeméről — eltekintve *Gruber*-nek a nemzetközi büntető-egyesület budapesti gyűlésére készült jelentésében (*Bulletin de l'union internationale de droit pén.* VIII. 177.) a napilapok nyomán közölt néhány esettől — csak külföldi forrásokból szerzünk értesülést. Így a régebbi ismert adatok mellőzésével, csak *Hatzig*-nak a *Liszt-féle Zeitschriftben* (XX. 511—541.) megjelent tanulmányára utalhatok, melyből kitűnik, hogy a leánykivitel élén Magyarország áll, hogy Pétervárra magyar leányok tömegesen érkeznek, kiket tánczosnői szerződés ürügye alatt csaltak el, a mit érdekesen egészít ki *Bebel*-nek, a német szocialisták vezérének a birodalmi gyűlésben előadott közleménye, hogy a magyar zsidóleányokat — az orosz bevándorlási tilalom kijátszása végett — Németországban kikeresztelik s így szállítják rendeltetésük helyére. Nem kevésbé tanulságos reánk nézve az, hogy a leánykereskedők által a társaikkal vagy ügynökeikkel folytatott írásbeli vagy távirati közlekedés tolvajnyelvében »három hordó tokaji«, három különösen szép leányt jelent.

Hazai adatok — mint már említettem — nem állanak rendelkezésünkre. Egyedül *Hegedűs* Lőránt országgyűlési képviselő (öt megelőzőleg *László Gyula: Székely és csángó leányok* című füzetében) érintette a székely kivándorlásról helyszíni kutatások alapján írt tanulmányában, hogy a székely leányokat egy-egy nagy házasság legendája csábítja ki Romániába, s hogy azok főleg a boksákban — lebukokban — találhatók. Ugyancsak tőle veszem *Czelder*-nek 1861-ből származó kijelentését, hogy »régibb időben szállingózott egy-egy érettkorú leány szolgálattétel végett Erdélyből a Dunafejedelemségbe, de az egyén nagykorúságában semmi kárára vagy szégyenére nem volt nemzetünknek«. Hogy ma már a szállingózás özönléssé változott, azt sejtjük ugyan, de számszerű bizonyosságot statisztikánk vagy

hivatalos jelentéseink nem nyújtanak, mintha csak az államhatalom félne attól, hogy a helyzetet az egész sötétségében feltárja. A míg pedig nem ismerjük a baj terjedelmét és alakjait, addig orvoslásáról beszélni sem lehet. Waldeck-Rousseau volt francia miniszterelnök kezdeményezésére július hó 15-én hivatalos nemzetközi konferencia gyűl össze Parisban, melyen a magyar kormány is képviseltetni fogja magát s bármily megelégedéssel tölt is el bennünket, hogy a legilletékesebb hatalmi tényezők is jónak látják a fellépést az egész európai közerkölcs e szégyenteljes mételye ellen, mégis csak sajnálhatjuk, hogy a magyar kormány képviselője úgyszólván üres kézzel, positiv adatok nélkül megy a konferenciára, melyről sokkal hasznosabb eredményekkel térhetne haza, ha a belügyi kormányzat részint számszerű, részint a leánykereskedés jellegzetes alakjait és okait feltüntető adatokat bocsáthatna rendelkezésére.

A leány kereskedés formáit illetőleg némi tájékozást nyújt a német bizottság emlékirata. A leggyakoribb eset az, hogy az ügynökök jól fizetett állások ígéretével csábítják áldozataikat, valamely kereskedelmi központban gyűjtik az árút s egyszerre szállítják a rendeltetési helyére. Így 1899 december havában Budapesten tartóztattak le egy magát »Exporteur für den Orient«-nek nevező Bahr nevű egyént, ki huszonöt magyar leánynyal Konstantinápoly felé indult. Másik szokásos módja a fehér rabszolga-üzletnek az, hogy rosszlelkű helyközvetítők mint pinczérnőt vagy kasszírót bordélyházakba szerződtetik a szóban forgó leányokat, a mi annál veszélyesebb, mert a levelezésből nem tűnik ki, hogy a szerződtetés fajtalan czélokra történt s így a tettes rendszerint nem is üldözhető. Nem szokatlan eset az sem, hogy a leánykereskedő, mint nősülni vágyó egyén mutatkozik be. így például egy H. Harry nevű egyén, a kit a lembergi társaságban mint egy aranybánya ügynökét vezettek be s a ki hamis okmányokkal igazolta is kilétét, egy tekintélyes lembergi kereskedő leányát nőül vette. Az esküvő után a fiatal pár Bécsbe ment nászútra, tényleg azonban a férjnek Buenos-Ayresbe sikerült vinni nejét, a hol egy nyilvános háznak adta el s csak az ottani orosz konzul fáradozásának köszönhető, hogy a fiatal asszony — kinek úgynevezett férje elég arczátlanul vakmerő volt őt, az említett házból való szökése után reklamálni — haza juthatott szüleihez. E konkrét esetet azért véltem szükségesnek felemlíteni, mert a benne szereplő egyén tipikus alakja a transatlantikus leányügynöknek, ki majd üzletember, majd

hoteltulajdonos, majd a sportférfi maszkja alatt, de mindig elegánsan és biztos fellépéssel jelenik meg, több nyelvet beszél és hamis okmányai segítségével jó összeköttetéseket képes bebizonyítani. Nagy pénzkészletével a hiszékeny leányoknál könnyen eredményt ér s ha egyszer kezében vannak, a presszió legkülönbözőbb módjaival képes őket a szabadulástól visszatartani, a mit főleg az nehezít, hogy a tengerentúli útra valamely idegen ország hajóját választják, melynek személyzetével az áldozat érintkezni nem tud. De nincs is mindig szükség a körülhálózás bonyolult módjaira. Mint Bérenger szenátor, a francia büntető-jog és a humanisztikus törekvések vezére a Societé Générale des Prisons múlt évi december havában tartott ülésén reámutatott, Franciaországban csak ritkán kerül sor a hazugság és csel alkalmazására. Az ügynök a »bureau de placement« kijáratánál várja a kijövő leányokat s ezeknek bebizonyítja, hogy még ha munkát kapnak is, legfeljebb napi 1½—2 frankot szerezhetnek súlyos munkával, holott ha szavára hallgatva, külföldre utaznak minden munka nélkül, szabadságukat fel nem áldozva, nagy összegeket kereshetnek. »*Quelque argent donné achève la seduction et le marché est conclu*«, mondja Bérenger s ha e véleményt egybevetjük azzal az adattal, melyet a németalföldi bizottság a múlt év őszén Amsterdamban tartott konferenciára készített jelentésében említ, hogy tudniillik egyedül Amsterdamban 79, nagyrészt kiskorú, francia leányt találtak a nyilvános házakban, kiknek odajutása szívetrázó monotóniával ismétli az említett módozatot, úgy nincs okunk Bérenger szavainak alaposágában kétkedni. Hogy a délamerikai export minő arányokat öltött, azt Luzzati-nak jelentéséből sejt-hetjük, mely szerint egyedül a genuai kikötőből évenként körülbelül 1200 16—25 éves leányt szállítanak Argentínába, főleg Montevideo- és Rio de Janeiro-ba, kik az ügynök alkalmazottainak vagy rokonainak vallják magukat, úgy hogy a kikötői rend-őrségnek nincs módja a közbelépésre. Az ügynököknek a fehér rabszolgatartók által fizetett árakról némi felvilágosítást nyújthat Hilty, berni egyetemi tanár jelentése, mely szerint a Genfből évenként exportált 2—300 leány, átlag 400—1000 frankért kelt el.

Mind e felháborító tények, melyek pendant-ját, azt hiszem, nem sok utánjárással, a hatóságok Magyarországon is megtalálnák, arra indították az európai kulturállamokat, hogy erélyes lépéseket tegyenek a *traite des blanches* leküzdésére. A küzdelem

módozatai természetszerűleg egyrészt a közigazgatási praeventív és büntetőjogi represszív rendelkezések, másrészt az egyes államok belső törvényhozása és a nemzetközi szerződések közt bifurkálódnak. A mi mindenekelőtt a büntetőjogi megtorlást illeti, úgy Hatzig-nak minden tekintetben kifogástalan fogalom meghatározását: »gewerbsmässige Anwerbung von Frauenzimmern zu Zwecken der gewerbsmässigen Unzucht« véve alapul, vagyis más szóval az üzletszerű kerítést úgyszólván minden büntető-törvénykönyv bünteti — a magyart kivéve, mégis a külföldre szállítás minősítő ismérévére csak a német 1897-iki kivándorlási törvény és az angol 1885-iki Criminal law amendment act 2. §-a van figyelemmel, a mi egyébként nem is lényeges, mert a cselekmény súlypontja a toborzásban (embauchage) rejlik, erre épül fel a további folyamat, az áldozatnak a prostitúció részére történő kiszolgáltatásáig. Sietek azonban hozzátenni, hogy igazságügyi kormányunk bölcsességét ez irányban nem érheti vád, mert a büntető-törvénykönyv novellájának tervezete már a büntetendő cselekmények közé sorozza és súlyosan sújtja nemcsak az üzletszerű kerítést, hanem annak azon esetét is, ha az ravasz fondorlattal követtetik el, vagy ha tisztességes nőszemély erkölcstelen üzletben leendő elhelyezés végett, külföldre szállítatik. Kétségtelen azonban, hogy a szabályozás fontosabb része a megelőzés, melyre nézve az 1869-iki magyar belügyminiszteri rendelet nagyrészt helyes elvekből indult ugyan ki, mely rendelet azonban soha, komolyan végrehajtva nem volt, sőt a társadalmi ellenőrzés hiánya folytán, nem is lehetett. Foglalkozott a kérdéssel az 1901 október 3. és 4-én tartott amsterdami értekezlet is, mely főleg a vasutak, hajók, kikötők és a határállomások állandó ellenőrzésében találta a sikeres eljárás alapját. E tekintetben jó példával jár elől Németország, hol a három legnagyobb transzatlantikus hajótársaság: az Észak-Német Lloyd, a Hamburg—Amerika-i és az Észak-Amerikai vonal kapitányait arra utasította, hogy az utazás alatt észlelt gyanús eseteket a rendeltetési hely elérése előtt, táviratilag jelentsenek be az illetékes német konzulnál. Hasonló rendszabályt léptetett életbe Hamburg és Bréma városa az úgynevezett kivándorlási házak és lebújak vizsgálatánál. A traite des blanches elleni küzdelem nehézsége főleg annak tulajdonítható, hogy a bűnös üzelmek nincsenek helyhez rögzítve, hogy tehát úgyszólván *ambuláns* deliktummal állunk szemben. Ez vezet annak megállapítására, hogy a küzdelem sikeres csak nemzetközi egyezmények alapján lehet. Így

Hilty már helyesen formulázta a párisi konferencia elé terjesztendő javaslatában, hogy e nemzetközi egyezménynek körül kell írnia a leánykereskedés fogalmát, mely a részesekre, a bűnpártolókra és a kísérletre is kiterjedjen s fegyházzal büntetett essék, hogy minden leánykereskedő ott, ahol rajta érik, letartóztatható és megbüntethető legyen, hogy minden állam külön orgánumokat állítson fel a kikötők stb. ellenőrzésére s ezek a diplomácia közbenjárása nélkül érintkezzenek, ezenfelül pedig minden köztisztviselő utasítsassék a hatáskörében észlelt esetek feljelentésére, hogy végül a szerződő államok közöljék egymással az ügynökök nevét s ezeket a jogosítványhoz kötött foglalkozásokból zárják ki, esetleg vonják meg tőlük a tartózkodás jogát. *Hilty* e javaslatához a párisi értekezlet programja még hozzáteszi, hogy ily ügyekben a kiadatásnak legyen helye s a letartóztatás lehető gyorsan foganatosíttassék.*

A párisi konferencia elé terjesztett napirend a leánykereskedés büntetőjogi megtorlására nézve a kiskorú és teljeskorú nők közt különböztet s az utóbbiaknak a prostitúció céljaira való megszerzését csak az esetben tartja büntetendőnek, ha erőszakkal, fenyegetéssel, csalással vagy kényszerrel ment végbe. A Société générale des prisons 1902 márcz. 19-iki ülésében *Feuilletoy* és *Puibaraud* kévéseitek e javaslatot, mert szerintük az esetek legnagyobb részében az ügynökök nem titkolják áldozataik előtt a reájuk váró sorsot, hanem csak némi euphoniával élnek és a jövőt csábító színekben festik. A cselekmény erkölcstelensége s a társadalomra háramló kár már magában elég alap volna a büntethetőségre. A praemissa kétségkívül helyes, mert, miként az *Honnorat* párisi rendőrfőnök előadásából tudjuk, a rendőrség, midőn fiatal nők részére útlevelet szolgáltat ki, ennek átadásakor mindig figyelmezteti a leányt a reá esetleg váró veszélyekre, mégis húsz eset közül tizenkilencben a leány válasza ez: »Köszönöm, előre megmondták nekem, hogy önök ezt fogják mondani.« Sőt a leány szüleinek beidézése is csak ritkán jár eredménnyel. Mégis könyörtelen dilemmába sodorná a törvényhozást az egyszerű kerítőnek minden további minősítő körülmény nélküli büntetése addig, míg a prostitúció az engedélyezett intézmények sorába tartozik. *Bérenger* igen helyesen mutatott rá, hogy az esetben, ha a

* A párisi említett konferencián kívül, ez év október 7-én e tárgyban a National Vigilance Association által rendezett nemzetközi kongresszus lesz *Frankfurtban*, mely iránt a német császár már is kifejezte érdeklődését.

magát önként prostituáló teljeskorú nő kerítőjét büntetnők, a nő sem maradhatna büntetlen, már pedig a személyes szabadságnak ilyfokú korlátozását a társadalom érdeke nem indokolja. Igaz ugyan, hogy a *volenti non fit iniuria* elvén még nem esik sérelem az által, ha azt, ki a bukás felé induló nőnek megmutatja az utat, büntetés alá helyezzük, — analógia erre a magyar btk.-nek az öngyilkosságra vonatkozó rendelkezése (283. §.) — mégis a társadalomra veszélyesnek a kerítés csak akkor tekinthető, ha azt az üzletszerűség jellemzi, nem is szólva arról, hogy a beleegyező nő kerítésének az egyes esetben való bizonyítása majdnem a lehetetlenséggel határos. Abban a büntetőjogi túlbuzgalomban egyébként, melyet a francia börtönügyi egyesület tagjainak többsége kifejtett (v. ö. *Eevue pénitenciaire* 1902. évfolyam 501—535.), csak újabb jelét látom az Európaszerte megállapítható büntetőjogi idegességnek, mely mindjárt rendőr után kiált, mindjárt a büntetést, az állami kényszer *ultima ratio*-ját hívja segítségül a nélkül, hogy a baj társadalmi gyökereit kiirtaná. Teljesen elhibázott volna a nemzetközi leánykereskedés ellen irányuló mozgalomnak olyatén felfogása, mely korunknak sexualis képmutatása ellen küzdene, hisz egy terebélyes fa kiirtását nem egy férges hajtásából kiindulva szokás megkezdeni. A *Traite des blanches* elleni küzdelemnek egyedüli célja, hogy az a nő, a ki akaratelhatározásának kijátszásával (kényszer, csalás vagy kiskorúság folytán) prostitúció céljából külföldre szállított, ott, mint önségélyre akár a nyelv nem tudása, akár egyéb okokból kevésbé képes egyén, ne legyen a belőle hasznot húzók önkényének kiszolgáltatva. Elvégre is a magasabb emberi erkölcs szempontjából mindegy, vájjon a bukott nő saját hazájában, avagy külföldön folytatja-e sajnálatra méltó mesterségét és csak kicsinyes sovínisztákat elégíthet ki annak tudata, hogy ez üzelmek a hazai ipar körében maradnak. Másrészt azonban a nő szociális helyzete a ma fennálló európai társadalmak bármelyikében azt az államot, mely a prostitúció jogát tagadná meg, annak a *Simplicissimus*-beli német nemzetgazdaságtani professzornak komikus színvonalára sülyesztené, a ki az éjjel vele találkozó prostituált nőt e szavakkal szólította meg: »*Sie haben sich da einen schweren und gefahrvollen Beruf erwählt, mein Fräulein!*«

Nem hivatásom, e rövid jelentés keretében, a felmerült küzdelmi módozatokhoz egy újabbat csatolni. Montaigne sza-

vaival élve: je ne propose rien, je ne suppose rien, j'expose. Mégis nem szeretném szavaimat a reménytelenség fájdalmas akkordjával zárni. És midőn azt látom, hogy a kis Balkán-államok kivételével, nincs egy ország sem Európában, melynek társadalma a humánus törekvéstől elzárkózott volna, bántóan hat az a tudat, hogy mi megelégszünk azzal, ha a keleti barbárság provinciájában lehetünk az elsők, a helyett, hogy a kulturideál Rómájában törnénk a minket megillető hely után. Jól tudom, hogy a leánykereskedés ép oly kevésbé irtható ki, mint a prostitúció, mely belőle táplálkozik, mégis minden ország erkölcsi jóhíre megköveteli, hogy e cikkben a Fichte-féle »geschlossener Handelstaat« elérésére törekedjék. Minthogy pedig erős hitem, hogy a társadalmi akció az egyetlen eszköz, melylyel a baj gyökere megközelíthető, igénytelen javaslatom arra irányul, hogy a francia országos bizottság példáját követve, ez efemer jellegű bizottságot széleskörű mozgalom által állandó egyesületté alakítsuk.*

Vambéry Rusztem.

* A napilapokban is kellőképpen közölt e felszólításnak, az volt az eredménye, hogy négy egyén találkozott Magyarország intelligenciája körében, ki az ügy iránt érdeklődött. Kell-e ennél fényesebb illusztráció az állított indolentia bizonyítására? Másrészt azonban nem hallgathatom el, hogy hivatalos részről, mozgalmunk megfelelő támogatásban részesült. A *belügy-minisztérium* vezetésével megbízott magyar királyi miniszterelnök 1902. évi 62,000. szám alatt rendeletet bocsátott ki az ország összes törvényhatóságaihoz, melyben az ahhoz csatolt kérdőívnek július 10-ig leendő kitöltését rendeli el. A kérdések a tényleges helyzet megállapítására s a vasúti és hajózási gócpontoknál teendő praeventiv intézkedésére vonatkoznak. Bármily elismerés illeti is a gyors rendelkezést, mégis féltő, hogy a válaszok — közigazgatási gépezetünk fogyatékosága folytán — hasonló minőségűek lesznek, másrészt pedig a sebtiben összehordott adatok, nem tárnak fel tiszta képet a helyzetről. Reméljük, hogy a belügyminiszter érdeklődése — nem csak a párisi konferenciára való tekintettel — „ad ostentationem et pompam” nyilvánul, s hogy az adatgyűjtést folytatni fogják.